

A vallás fontossága a társadalomra nézve.

Kevés ember gyanítja s még kevesebb fogja föl azt, hogy a vallás mennyire gyámolítja a közönséges élet erényeit. Talán senki sem is tudja, hogy erkölcsi és társadalmi érzelmeink mennyire táplálkoznak e forrásból; mennyire tehetetlen lenne lelkiismeretünk az Istenben való hit nélkül; mennyire béna lenne az emberi jóakarát, ha nem volna bennünk egy felsőbb jóakarátnak az érzése, mely frissítse és táplálja amazt; mily hirtelen meginganék az egész társadalmi szerkezet és mily félelmes remegéssel süllyedne alá reménytelen romjaiba, ha egy felsőbb lénynek, a felelősségnek és a jövő életnek eszméje teljesen kiszakítatnék minden emberi kebelből. Hitessük el az emberekkel, hogy ők maguk maguknak mindenök, — hogy egy felsőbb lény befolyása alatt nem állanak, hogy minden alkotásuk örökre megsemmisül a halálban, hogy a gyengének nincsen védangyala s a megsértettnek megboszulója, hogy nem találnak soha kárpótlást, ha a közjóért magukat fölládozzák, hogy az eskü nem hallszik föl az égbe, hogy a titkos bünt nem látja más csak az, a ki elköveti, hogy az ember lételenek nincs semmi célja s az erény nem a leg-hűbb barát, hogy e küzdelmes élet minden reánk nézve és a halál általános örök megsemmisülés — szóval irtsuk ki a vallást az emberek közül . . . s ki tudná elgondolni vagy leírni a végtelen pusztulást, mely azt követné? Azt gondoljuk talán, hogy az emberi törvények és a társadalmi együttérzés (sympathy) összetartaná a társadalmat? Józan észszel elhihetjük-e, hogy ha a nap kialudnék az égen, a mi fáklyáink megvilágítanák és tüzeink megtermékenyitenék a földet? Mi van az emberi természetben, a mi fölébreszthetné a tiszteletet és a gyöngédséget, ha az ember csupán egy védtelen, ideiglenes rovar? Pedig mivel több, ha az atheismus igaz? Irtsuk ki az Isten fogalmát és félelmét az emberek körül s az önzés és érzékiség el fogja nyelni az egész embert. Étvágyán nem tudna uralkodni, szegénységében vagy szenvedésében nem találna vigaszt és reményt s gunyosan lábaival tapodná az emberi törvények korlátait, erény, kötelesség elv, mint értelmetlen hangok megvetve és lenézve volnának. Szegényes

önérdek fojtana el minden jó érzést és az ember valóban azzá lenne, a minek az atheismus hirdeti: társa a barmoknak.

Különösen figyelmet érdemel e tekintetben az, hogy a keresztény vallás mennyire fontos a szabad államokra nézve. Valóban kételkedünk, hogy vajjon a polgári szabadság fennállhatna-e a nélkül? Azt legalább határozottan tudjuk, hogy jog- egyenlőséget és részrehajlatlan igazságszolgáltatást nem élvezhetnek ott, a hol a keresztény vallás ismeretlen. Az kiválóan kedvez a szabad intézményeknek, mivel szelleme éppen a szabadság szelleme; azaz a mások jogainak és érdekeinek a tisztelése. A keresztény vallás elismeri az emberiség egyenlőségének jogosságát; teljes erővel veri vissza természetük ama vágyait és törekvéseit, melyek a többséget a kevésnek alárendelni igyekeznek; hatásos befolyásával valamint közvetlen parancsa által is egyedül Istenre fordítja a legfőbb hódolatot, melyet az ember hitetlenül czimzetes embertársaira pazarol. Így egész irányzata szabad. Mélyen teszi le a szabadság kizárólagos alapját, a mi a jó indulat, a jog és az emberi természet tiszteletének elveiben áll. A szabadság szelleme nem csupán abban áll, a mint a tömeg képzele, hogy saját jogainkat féltékenyen őrizzük; magunknak semmiben ellent ne álljunk; hanem abban, hogy a mások jogaira mindig tekintettel legyünk s ne engedjük, hogy mások méltatlanul bántalmazva vagy leigázva legyenek. Éppen ez a kereszténység szelleme. A szabadságnak pedig semmi egyébben nincsen biztosítéka, mint ha az az őszinte és jóakarató érzelem a polgárokat áthatja, megindítja.

Még másképpen is gyámolítja a vallás a szabadságot. A nyilvános korlátok szükségét kisebbiti, a törvények végrehajtásában az erőszak használatát nagy mértékben fölöslegessé teszi. Mindezeket az által éri el, hogy az embert maga magának törvényül állítja, s utjában áll azoknak a hajlamoknak, melyek a társadalmat zavarják és bántanák. Vegyük el a vallás tisztító és korlátozó befolyását s akkor az önzés, ragadozás és igazságtalanság újabb arányokban fog kitörni. A társadalom növekedő veszélyei között a kormányzásnak meg kellene erősölni, hogy ezeknek ellentállhasson, újabb eszközöket kellene kitalálnia a rendetlenség és bűn megakadályozására. Azonban ez az erősöbülés, ezek az eszközök éppen kárára lennének az állam szabadságának, a melyet biztosítani akarnak. Kisebbitsük a vezérelveket s az erőszak szüksége azonnal növekedik a társadalomban. Ez állam* kormányzásában nincs szükség a hatalom soraira, melyekkel más

* Amerika.

nemzeteknél találkoznak; nincs a katonaság őrizetére; nincs a kémekek seregére; nincs a rendőrség kinzó törvényeire; hanem ezek jóakaratu szándékát néhány fegyvertelen biró s polgári tisztviselő teljesíti; a kik oly csendesen működnek közöttünk s oly ritkán jönnek össze-
ütközésbe velünk, hogy sokan csak gondoljuk, hogy ilyenek is létez-
nek. Ez a teljes szabadság. És minek köszönhetjük ezt az állapotot?
Én azt felelem, hogy azon törvények hatalmának, melyeket a vallás
ír sziveinkbe, melyek egyesítik a közvéleményt a jogtalanság és el-
nyomás ellen s az egyenlőség és jóakarat szellemét viszik szét az
egész államban. Így a vallás a szabadság lelke s nincs az ég alatt
nemzet, melynek olyan szent érdeke volna abban, mint nekünk.

Channingtól.

VÁRI ALBERT

Hetvenöt év az észak-amerikai Egyesült Államok irodalmából

Hányan jutottak halhatatlan hírnévhez és dicső emlékezethez, a kikeről ezt 1821-ben még nem is gondoljuk! Bryant csak huszonhat éves volt és a „Thanaptosis“ már 1817-ben megjelent (mostani bevezetése és záradéka nélkül); Emerson azonban csak tizenhét, Longfellow és Whittier tizenégy, Holmes tizenkettő, Poe egynéhány hónappal idősebb, Lowell pedig csak két évvel előbb hallatá gyöngye csecsemő hangját, melylyel később Washington születésnapját dicsőítette; az 1819-ik év volt az, melyben Whitman először szólaltatá meg műzsáját. Ha a szoros értelemben vett irodalomról azt mondhatjuk, hogy az a szellem hatalmának irodalma: úgy a költők művei után első helyre a regényeket és a komoly tanulmányokat kell tennünk. Valóban bármennyire igaz az, hogy ez annak magas szárnyalását soha sem érheti utol, az is kétségtelen, hogy a legjobb prózai irodalmi munkák messze fölülmulják a költészet alsóbbrendű termékeit. Valószínű, hogy vannak olyanok, kik azt állítják, hogy Hawthorne prózája bármely amerikai költő tollát felülmulja. Ez az angol kritika átlagos véleménye. Hawthorne 1821-ben, éppen tizenhét éves korában lépett be a Bowdoin Collegeba. De voltak előzői Hawthornenak, éppen úgy, mint Agamemnon előtt is éltek emberek. Brown Károly Brockden, ki 1771-ben született és 1810-ben halt meg, éppen nem volt rossz előfutár. Cooper 1789-ben született és 1821-ben a „Christian Register“ születését ünnepelte „A kém“ kiadásával, a mely első szerencsés munkája volt, bár sorrendben a második; „Ovatosság“, a melyet okos ember ovatosságból nem olvasott el, 1820-ban látott napvilágot. Ez évben jelent meg Irving „Vázlatok“ című műve, tíz évvel később mint „Knickerbocker“-je, a mely New-York korábbi történetének parodizálása. A félig vázlat, félig történetíró Irving fölötte szeretetreméltó módon — másként nem is tudott — vezet bennünket a tudományos irodalomba, a melynek történelme igen figyelemre méltó. Születeit 1783-ban, Prescottt 1796-ban, Bancroft 1800-ban, Hildreth 1807-ben. Azok a történelmi munkák, melyek által ez említettek hírnévhez jutottak, 1821-ben még aligha csirájukban megvoltak.

E tények és képek világosan mutatják, hogy a mostani nagy amerikai irodalomnak mily csekély része volt meg akár mint kész irodalmi termék, akár csak szülemelő állapotban az ihletettek lelkében, kik azokat az utókornak megalkoták, abban az évben, melyben a